

Samen dwalen door de wereldliteratuur

Wat in je opkomt, wat je raakt. Alles mag gezegd worden in de Samenleesclub.

In het Odensehuis in Zuidoost lezen ouderen, buurtgenoten en mensen met een haperend brein gedichten en verhalen. Om samen wereldliteratuur te lezen, en vooral om daarna in gesprek te gaan over de associaties en gedachten die de teksten oproepen.

Tekst **Noortje Smeltink** Beeld **Lotte Kwant**

Het is druk in de kantine van het Odensehuis in Amsterdam-Zuidoost. Buurtbewoners eten er samen een broodje en drinken een kop koffie. 'We gaan zo lezen', roept Rina. Langzaam staan een paar buurtbewoners op en schuifelen rustig naar de aula ernaast. De een met rollator, de ander aan de arm van een begeleider. Er staat een grote tafel met een groen kleed, daarop een stapeltje uitgeprinte teksten en rode potloden. Leesbegeleider Rina zit al klaar. Hier begint zometeen de maandelijkse sessie van De Samenleesclub. 'Wat in je opkomt, wat je emotioneert, wat je opvalt, wat je niet fijn vindt. Alles mag gezegd worden', zegt Rina, nadat iedereen een plek heeft gevonden. Ze legt uit dat er vandaag drie teksten worden gelezen. Eerst leest zij voor, daarna mag iedereen zeggen wat de

tekst oproept. 'Er is geen goed of fout. En alles blijft tussen deze vier muren. We zijn het komende uur vrienden van elkaar.' Aan tafel zitten acht mensen. De meesten kennen elkaar uit het buurthuis. Sommigen praten veel, anderen helemaal niet. Ati mompelt vrolijk, naast haar zit zorgbegeleider Dorcas. Johan kijkt dromerig om zich heen maar zodra Rina begint met lezen, gaat al zijn aandacht naar de tekst. De eerste gaat over iemand die net met pensioen is. 'Hij heeft nu gewoon alle tijd. Tijd om te reizen, zeggen zij. Tijd om boeken te lezen', leest Rina voor. 'Hij weet niet hoe lang het zal duren voor hij eraan gewend is om tijd te hebben.' Even later praat de groep niet meer over de man uit de tekst, maar over hun eigen leven.

Raymond herkent zichzelf in het personage. Toen hij na vijftig jaar werk met pensioen ging, zeiden mensen ook tegen hem dat hij nu alle tijd had. 'Ik denk er vaak aan terug', zegt hij. Alle deelnemers vandaag werkten vroeger in het onderwijs of de zorg. 'Je nuttig maken voor een ander, daar neem je moeilijk afscheid van', zegt Raymond.

Anita knikt. Vroeger werkte ze in de zorg, als leerlingbegeleider en vertrouwenspersoon. Ook na haar pensioen bellen mensen haar nog voor advies. 'Oma Anita, noemen ze me dan.' Vroeger, in Suriname, las ze ook veel, vertelt ze. Maar pas hier leerde ze echt aandachtig lezen. 'Nu heb ik daar pas tijd voor.'

Niet iedereen beleeft pensioen als verlies. Rina vindt het vooral >>

De Samenleesclub heette voorheen De Culturele Apotheek.

Samen lezen is leuk en goed voor je brein

>> prettig dat ze niet langer vroeg haar bed uit hoeft. 'En je hebt wel meer tijd voor leuke dingen. Wandelen', zegt ze, 'gewoon lekker niks doen.' Raymond reageert: 'Niks doen is ook een activiteit.'

Daar gaat het tijdens het Samen Lezen: een zin in een tekst wordt een ingang naar een gesprek dat anders misschien niet op gang was gekomen. Over werk, over ouder worden, loslaten, heimwee, vriendschap of zorgen. Soms is iemand lang aan het woord. Soms blijft het bij een knik. De een krabbelt met een rood potlood op papier, de ander staart voor zich uit.

De Samenleesclub heette tot voor kort de Culturele Apotheek. Die naam is na vijftien jaar veranderd in De Samenleesclub. Directeur Akke Visser zegt (in het persbericht) dat de nieuwe naam beter past bij wat de organisatie inmiddels vooral doet: laagdrempelige leesactiviteiten organiseren die zorgen voor plezier, ontmoeting en echt contact. De kern blijft hetzelfde: literatuur inzetten om het welzijn van mensen te bevorderen.

Niet iedereen aan tafel is blij met de nieuwe naam. 'Wij zijn al oud', zegt Anita, 'en oude mensen houden niet van verandering.'

De Culturele Apotheek begon ooit met oprichters die in witte apothekersjassen op pad gingen met literatuur, vertelt Rina. Literatuur

als pilletje voor het brein. Maar de naam moest steeds worden uitgelegd. Veel mensen dachten bij apotheek toch aan medicijnen. En Samen Lezen werd in de loop der jaren steeds belangrijker.

De nieuwe naam mag dan wennen zijn, het principe verandert niet. Elke week selecteert De Samenleesclub teksten rond een thema. Vandaag is dat vrijheid. Jaarlijks zijn er volgens de organisatie meer dan 2500 samenleesbijeenkomsten in bibliotheken, buurthuizen en zorginstellingen in het hele land. Ook mensen die leven met dementie doen mee.

In het Odensehuis spreken ze liever van mensen met een "haperend brein". De Samenleesclub is er niet alleen voor hen, maar ook voor mantelzorgers en buurtgenoten. Juist die mix maakt het gesprek levendig. 'Als je te veel mensen met een haperend brein bij elkaar hebt, krijg je op een gegeven moment geen interactie meer', zegt

Elke week selecteert De Samenleesclub teksten rond een thema. Daarover praten de deelnemers.

Rina na afloop. 'Het gaat juist om erbij blijven horen.' Dat zie je aan tafel. Als iemand afdwaalt, brengt de tekst het gesprek weer terug. Als iemand niet meepraat, is luisteren ook goed. En als iemand iets zegt wat een ander niet begrijpt, wordt het nog eens uitgelegd.

De tweede tekst is kort. 'Als je je met zorgeloosheid kon omringen en dat dat je ruimte was.' Rina leest hem nog een keer. 'Nog een keer', vraagt ze. 'Tja', zegt Raymond, 'we hebben toch niks te doen.' Daarna wordt het stil. De zin is moeilijk. Wat betekent zorgeloosheid eigenlijk? Is het vrijheid? 'Of juist eenzaamheid', zegt Dorcas, de jonge begeleider van Ati. 'Als je niks hebt om je zorgen over te maken, dan verveel je je toch dood?'

'Dat is hoe jij denkt', zegt Anita. 'Ik denk anders. Maar dat is goed hoor.' Dorcas vertelt dat jongeren misschien wel meer stress hebben dan ouderen denken. 'Mijn generatie stresst gewoon meer', zegt ze. Astrid reageert: 'Ze noemen jullie ook niet voor niets de pechgeneratie.' Zelf gaat ze veel met jongeren om, vertelt ze. 'Zij leren van mij, maar ik ook van hen.'

Het gaat over rommelige kamers, telefoons, geld, structuur, schoenen die vooral niet verplaatst mogen worden. Over hoe iedereen

generatie denkt dat de volgende het verkeerd doet. Aan tafel wordt tegengesproken, instemmend geknikt.

Niet elke tekst landt meteen. Bij het laatste gedicht, ouderwets van taal, frons Ati. 'Ik volg er helemaal geen fuck van', zegt ze boos. Ze is er klaar mee. Niemand schrikt ervan. "Er is iets om de dingen heen, dat niet van hen is, toch dieper dan zijn zelve leeft", leest Rina rustig door. De tekst is ook lastig. Toch vindt Raymond er iets in: dat alles een uitstraling heeft, een soort aura. Rina wijst op een zin over thuiskomen na een reis, de stilte van je kamer en het rood van een geranium op tafel.

De een vindt thuiskomen het mooiste van weggaan: weer je eigen bed, je eigen kamer, geen koffers meer. Ati is het er niet mee eens. Thuis? 'Niks aan.' Zij gaat liever op avontuur. Even waant zij zich weer op een reis van dertig jaar terug.

Als het uur voorbij is, staat Raymond op. 'Ben je er volgende week weer', vraagt Astrid. 'Jazeker,' zegt hij. 'Van mij kom je niet af.'

Een keer meedoen? Iedereen is welkom.

Er zijn wel 25 samenleesgroepen in Amsterdam.
www.desamenleesclub.nl